

GLOBALIZATION AND TAX COMPETITION

František Sejkora^{1,a}, Josef Novotný^{2,b,*}

¹University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, Czech Republic,

²University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, Czech Republic,

³University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, Studentská 95, 532 10 Pardubice,

^afrantisek.sejkora@upce.cz, ^bjosef.novotny@upce.cz,

*František Sejkora

Abstract. In the past, it was not easy and sometimes not possible to move the company's headquarters to another country, so there was only tax optimization in the field of tax costs that reduced tax rates to a minimum. In doing so, she used all law-enabled or law-abiding practices. The process of globalization has caused considerable, almost uncontrolled capital movements. The size of the tax burden today is a significant factor in investor decision-making about the allocation of its investments. Companies can move their tax bases to countries with a more favorable tax policy. National efforts to attract as much investment as possible to their country have ultimately led to tax competition. National governments are faced with the choice of responding to tax competition. Either by reducing their taxes to tax competition, they can either engage or, on the contrary, try to limit it through harmonization processes. High capital mobility creates headache countries who afraid of potential race to the bottom in corporate taxes. The main objective of the article is to identify the risks and benefits of tax competition, to analysis on the existence of corporate tax competition across the European Union member states.

Keywords: tax competition, corporate income taxation, tax rates, comparison

JEL Classification: H25

1. Úvod

Důsledkem celosvětové globalizace se kapitál v posledních desetiletích stal velmi mobilním. V rámci Evropské unie k tomu dopomohl vznik jednotného trhu, zavedení jednotné měny a v neposlední řadě se zvýšila dostupnost cenových informací, zejména v oblasti kapitálových trhů. V soudobé globalizaci nejsou již tak ekonomické vztahy stabilně vymezeny rámcem národních států jako dříve. V ekonomické globalizaci se začaly vlády států podřizovat zájmům globálních korporací. V současné době nemůže žádný stát rozhodovat o svých daních bez ohledu na mezinárodní podmínky. Suša (2010) uvádí, že jedním z efektů globální moci ve vztahu státu a globálních korporací je skutečnost, že vyhýbání se progresivnímu zdanění ze strany těch největších ziskových korporací v podmínkách eskalace globální soutěže a úsilí o konkurenceschopnost napomáhá erozi sociálních politik v podobě podfinancování infrastruktury veřejných statků nezbytných pro udržitelnou sociální reprodukci společnosti. Globalizace a míra otevřenosti ekonomiky způsobuje, že jednotlivé státy mezi sebou soutěží v podobě daňových úlev výměnou za alokaci investic a kapitálu a vytváří tak mezi státy daňovou konkurenci. Lze tedy říci, že daňová konkurence vzniká v prostředí, kde je možné přesouvat základ daně do jiných zemí. Především se týká daní s vysoce mobilními základy,

jako jsou příjmy z finančního kapitálu. Vlivem globalizace na zdanění kapitálu se zabývá Adam et al. (2013). Autoři nenalézají negativní dopad globalizace na zdanění kapitálu. Cílem článku je upozornit na problematiku daňové konkurence a odpovédět na otázku, zda mezi státy Evropské unie probíhá daňová konkurence v oblasti korporátního zdanění.

2. Význam daňové konkurence

Podle Myškové et al., (2013) mají investice pro ekonomiku řadu pozitivních efektů. Teorie daňové konkurence se zpravidla soustřeďuje na zdanění kapitálu, který se oproti ostatním výrobním faktorům vyznačuje vysokou mezinárodní mobilitou a jako takový je citlivější na změny ve zdanění.

V ekonomické teorii existují dva směry k daňové konkurenci. První směr hodnotí daňovou konkurenci pozitivně. Základem je Tieboutova práce z roku 1956, v níž autor argumentuje ve prospěch volného pohybu výrobních zdrojů a nezávislých hospodářsko – politických činností národních vlád. Tato teorie tvrdí, že by mělo být pouze na jednotlivcích, jakou kombinaci daňových odvodů a benefitů z provize veřejných statků zvolí, a mělo by jim být umožněno tuto preferenci uskutečnit přesunem svých aktivit do preferovaných jurisdikcí. Tento přístup vede k efektivnějšímu využívání veřejných prostředků a omezení neproduktivních aktivit. K obhájcům daňové konkurence, která je chápána jako prostředek k omezení rozhazovačné vlády patří například Brennan a Buchanan (1977), Janeba a G. Schjelderup (2002).

Proti tomuto směru existuje Oatesova literatura daňové konkurence, která zdůrazňuje negativní efekty plynoucí z daňové konkurence. Podle tohoto přístupu, pokles daňových příjmů vede k poskytování veřejných statků pod společensky optimální úroveň. Autor uvádí, že pokud vlády snižují daně, aby získaly lepší postavení na mezinárodním trhu, žádný dodatečný efekt nepocítí. Naopak výsledkem může být tendence k méně efektivní úrovni výstupu místních služeb. Mezi zastánci toho směru patří např. Wilson (1986), Peters (1999).

Argumenty zastánců daňové konkurence vychází z liberálních koncepcí. Poplatníci, kteří mají svobodu volby, si logicky vybírají nejpříhodnější podmínky pro podnikání. Vliv daňové zátěže na přesuny kapitálu identifikoval už Adam Smith. Adam Smith na daňovou konkurenci nahlížel jako na určitou možnost udržet si zdanitelné základy v zemi, proto doporučoval, aby bylo vysoké zdanění odstraněno, neboť stát s vysokými daněmi byl dle něj jen příčinou odchodu firem ze země. Elkins (2016) uvádí, že omezení daňové konkurence zvýší ve světě nerovnoměrné rozdělení bohatství.

Szarowská (2009) uvádí, že nízké daně vedle stimulace přílivu kapitálu mají vliv i na vytváření úspor, které je možné přeměnit na investice a podpořit tak ekonomický růst.

Heinemann et al. (2010) uvádí, že pokud jedna země sníží daně pod úroveň sousední země, ostatní země budou reagovat strategicky obdobným způsobem, aby zabránily odlivu kapitálu ze země.

Autoři Vermeend et al. (2008) uvádí, že nebude-li na straně investorů převládat ochota snižovat jejich daňové zatížení, pak nebude daňová konkurence plně využita. Podle autorů daňová konkurence není samozřejmostí a podle nich funguje pouze v případě, pokud jsou investoři a korporace ochotni reagovat na změny mezinárodního zdanění. Jestliže budou pro korporace a investory v umístění jejich kapitálu hrát roli i jiné faktory, jako např. velikost trhu, dopravní vzdálenosti, kvalifikovanost pracovní síly, soupeření státu o mobilní faktory

pouhým snižováním daňových sazeb nebude zcela efektivní. Huňady a Orivská (2014) uvádí, že na vyšší sazby daně z kapitálu má rovněž vliv veřejné výdaje, úroveň korupce v zemi, otevřenost ekonomiky a veřejný dluh.

Daňové konkurence však podle kritiků vede k závodu ve snižování daňových sazeb tzv. („race to the bottom“). Vlády se snaží přilákat mobilní daňovou základnu snižováním svých daní. Pokud se takto budou chovat všechny země, výsledkem bude nulová daňová sazba. Touto problematikou se zabývá např. Devereux et al. (2002). Plumper et al. (2009) uvádí, že přes existenci daňové konkurence, vlády nezruší daň z mobilního kapitálu. Podle Brock a Pfluger (2006) je „race to the bottom“ iluzí, protože konkurence mezi daňovými systémy a jimi poskytovanými veřejnými statky přináší všem zúčastněným benefity jako jakýkoliv jiný trh. Brockmann et al. (2016), uvádí, že tlak na snižování daní je špatná věc, protože pokles daňových příjmů povede k omezování vládních aktivit.

Přestože na téma daňová konkurence bylo vypracováno mnoho studií, neexistuje podle Eroglu (2015) jednotný názor na to, zda je daňová konkurence prospěšná či nikoliv.

3. Metodika

Pokud si položíme otázku, zda tu daňová konkurence je, či není, narazíme na metodologický problém v podobě nalezení indikátoru dopadů daňové konkurence. Obecně literatura nabízí několik přístupů. Často používaná daňová kóta, která podává ex post přehled o daňových příjmech v poměru k HDP, však nezohledňuje daňovou sazbu, která je významným signálem pro poplatníka. Mezi další způsoby měření daňové zátěže se používají daňové sazby. Literatura rozeznává statutární (nominální) a efektivní daňové sazby. Statutární daňová sazba podává oproti efektivní daňové sazbě omezenou informaci o tom, jaká je skutečná úroveň zdanění. Efektivní daňová sazba obsahuje vedle informace o statutární daňové sazbě také informaci o daňových zákonech v oblasti zdanění korporací, jako jsou různé odpočty, výjimky, uplatňování daňové ztráty, daňové prázdniny apod. Může se tedy stát, že dvě země se stejnou statutární sazbou mají skutečné zdanění poměrně odlišné. Z důvodu nedostatku dat o efektivní sazbě u zkoumaných států, byly použity pro vyhodnocení hypotézy statutární daňové sazby v jednotlivých státech.

Daňová teorie, říká, že s poklesem daňových sazeb dochází k výpadku daňových příjmů. Z tohoto důvodu byl vývoj nominálních sazeb doplněn o daňové příjmy ze zisku korporací v jednotlivých státech. Vývoj nominálních sazeb a daňových příjmů ze zisků korporací je sledován za období 1995 – 2015. Členské země jsou dále rozděleny do kategorie „E 17“ do které jsou zahrnuty staré členské státy Evropské unie a kategorie „E 11“ ve které jsou zahrnuty nové členské země Evropské unie.

4. Výsledky

Následující tabulka zobrazuje vývoj nominálních daňových sazeb korporací v jednotlivých státech EU. Jednotlivé údaje v tabulce jsou v procentech.

Tabulka 1: Vývoj nominálních daňových sazeb v procentech

Země	1995	2000	2005	2010	2015	Změna 2015-1995
Rakousko	34	34	25	25	25	-9,0
Belgie	40,2	40,2	34	34	34	-6,2
Kypr	25	29	10	10	12,5	-12,5
Česká republika	41	31	26	19	19	-22,0
Dánsko	34	32	28	25	23,5	-10,5
Estonsko	26	26	24	21	20	-6,0
Finsko	25	29	26	26	20	-5,0
Francie	36,7	37,8	35	34,4	34,4	-2,3
Německo	56,8	51,6	38,7	30,2	30,2	-26,6
Řecko	40	40	32	24	29	-11,0
Maďarsko	19,6	19,6	17,5	20,6	20,6	1,0
Irsko	40	24	12,5	12,5	12,5	-27,5
Itálie	52,2	41,3	37,3	31,4	31,4	-20,8
Lotyšsko	25	25	15	15	15	-10,0
Litva	29	24	15	15	15	-14,0
Luxembursko	40,9	37,5	30,4	28,6	29,2	-11,7
Malta	35	35	35	35	35	0,0
Nizozemí	35	35	31,5	25,5	25	-10,0
Polsko	40	30	19	19	19	-21,0
Portugalsko	39,6	35,2	27,5	29	29,5	-10,1
Slovensko	40	29	19	19	22	-18,0
Slovinsko	25	25	25	20	17	-8,0
Španělsko	35	35	35	30	28	-7,0
Švédsko	28	28	28	26,3	22	-6,0
Velká Británie	33	30	30	28	20	-13,0
Bulharsko	40	32,5	15	10	10	-30,0
Chorvatsko	25	35	20	20	20	-5,0
Rumunsko	38	25	16	16	16	-22,0
Průměr EU 17	37,1	35,0	29,2	26,8	26,0	-11,1
Průměr EU 11	31,7	27,5	19,2	17,7	17,6	-14,1
Průměr EU	35,0	32,0	25,3	23,2	22,7	-12,3

Zdroj: vlastní zpracování, zdroj dat: Taxation Trends in the EU

Z tabulky je zřejmé, že k poklesu statutárních korporačních daňových sazeb došlo ve sledovaném období u všech členských zemí. Výrazný pokles se týká zejména období let 1995 – 2010, kdy došlo v průměru k poklesu o 11,8 procentních bodů. V následujícím období se již jedná pouze o pokles o 0,5 procentního bodu. Pokud se podíváme na vývoj sazeb mezi novými a starými členskými státy, tak rozdíl v sazbách mezi těmito státy se ve sledovaném období nepatrně zvýšil. Zatímco v roce 1995 byl rozdíl sazeb daně mezi původními a novými státy 5,4 procentního bodu, v roce 2015 se tento rozdíl zvýšil o 8,4 procentního bodu.

Následující tabulka zobrazuje vývoj inkasa daně ze zisku korporací v jednotlivých zemích EU.

Tabulka 2: Vývoj inkasa daně ze zisku korporací v mld. EUR

Země	1995	2000	2005	2010	2015	Změna 2015 -1995
Rakousko	2,0	3,9	5,1	5,0	6,8	331%
Belgie	4,9	8,1	9,8	9,2	13,8	282%
Kypr	-	0,3	0,4	0,7	0,7	221%
Česká republika	2,6	3,0	5,3	5,0	6,4	241%
Dánsko	3,2	4,9	6,1	4,5	6,8	213%
Estonsko	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	633%
Finsko	2,8	5,8	5,2	4,6	4,5	163%
Francie	21,7	39,8	43,0	39,9	49,2	226%
Německo	19,2	37,1	40,0	38,4	52,9	276%
Řecko	1,3	5,6	6,5	5,7	3,3	268%
Maďarsko	0,3	0,9	1,5	1,0	1,8	507%
Irsko	1,5	3,9	5,5	3,9	6,9	471%
Itálie	13,7	26,6	30,4	34,8	32,9	241%
Lotyšsko	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	574%
Litva	-	-	-	0,3	0,6	208%
Luxembursko	1,0	1,5	1,7	2,3	2,3	231%
Malta		0,1	0,2	0,4	0,6	404%
Nizozemí	10,0	16,7	17,1	14,5	18,4	185%
Polsko	2,2	4,2	4,9	6,6	7,7	356%
Portugalsko	2,0	4,7	4,1	4,9	5,6	278%
Slovensko	1,2	0,8	1,3	1,7	2,8	237%
Slovinsko	0,1	0,2	0,8	0,7	0,6	1052%
Španělsko	7,8	19,6	35,5	19,4	26,5	339%
Švédsko	4,0	7,6	9,5	11,1	12,5	315%
Velká Británie	15,7	34,3	41,9	46,4	47,9	306%
Bulharsko	-	0,4	0,4	0,7	1,0	255%
Chorvatsko	-	0,5	0,8	0,8	0,8	164%
Rumunsko	-	1,0	1,8	2,3	3,8	368%
Průměr EU 17	-	-	-	-	-	279%
Průměr EU 11	-	-	-	-	-	418%
Průměr EU	-	-	-	-	-	334%

Zdroj: vlastní zpracování, zdroj dat: Taxation Trends in the EU a statistika OECD

Vzhledem k nedostupnosti dat u některých států je v posledním sloupci uveden vždy rozdíl posledního roku a prvního roku, za nějž je údaj dostupný. Z tabulky je zřejmé, že i přes pokles nominálních sazeb daně z korporací, inkaso této daně ve všech sledovaných zemích za sledované období rostlo. Z hlediska dynamiky je tento růst v nových členských státech výraznější.

5. Diskuze

Z výsledných tabulek je zřejmé, že sazba daně příjmů korporátního sektoru ve sledovaném období výrazně poklesly, ačkoliv vyhlídka sazeb padajících k nule („race to the bottom“) vypadá zatím vzdáleně. Z čeho lze usuzovat, že určitá daňová konkurence mezi státy EU existuje. Celkové daňové výnosy oproti teoretickým předpokladům rostou. Čím můžeme vysvětlit tak protichůdné tendence?

- Snížení sazby doprovází rozšíření daňového základu. Současný trend v daňových systémech je omezování výjimek, což může mít za následek rozšiřování daňového základu a ten pak působí proti poklesu skutečné míry zdanění.
- Daňová sazba a daňové výnosy jsou nezávislé proměnné a na obě veličiny vnější faktory. Může se jednat např. o přesun příjmů z individuálního podnikání do sektoru korporativního.
- Nižší korporátní daně podpořily investice a tím se zvýšila produktivita a následně zisky.
- Velikost míry zdanění nemusí být jediným determinantem o rozhodování firem o umístění investice. O umístění investic bude rozhodovat i řada jiných faktorů.

6. Závěr

Především mezi politiky vzbuzuje daňová konkurence obavy. Z výsledků vyplývá, že dosud se její negativní důsledky neprojevují, přestože se to může při prvním pohledu na vývoj nominálních daňových sazeb zdát. Přes nižší zdanění korporátních zisků v nových členských zemích EU, které někdy bývá interpretováno, jak hrozba starým členským státům, nedochází v původních zemích EU k poklesu daňových příjmů. Daňová konkurence s sebou přináší tlak na vyšší efektivitu daňových systémů, neboť vede k zjednodušování daňových zákonů. Snahou v Evropské unie je definovat, harmonizovat jednotný daňový základ korporací. Literatura právě koordinaci, harmonizaci uvádí jako nástroj proti škodlivé daňové konkurenci. Pokud by se podařilo plně harmonizovat daňový základ korporací v Evropské unii, potom by se nominální sazby staly zároveň sazbami efektivními. Je zřejmé, že o umístění investic a při rozhodování o přesunech kapitálu mezi zeměmi hraje úlohu řada i jiných faktorů než pouze míra zdanění zisků korporací. Obecně zjednodušení daňových systémů povede k snížení administrativní náročnosti a ulehčení při rozhodování korporací o tom, kam korporace umístí kapitál, investici.

Reference

(Book style)

- [1] Suša, O., (2010). *Globalizace v sociálních souvislostech současnosti*. První vydání, nakladatelství FILOSOFIA, ISBN 978-80-7007-320-9.
- [2] Vermeede, W., Ploeg, R., Timmer, J. (2008). *Taxes and the economy: a survey on the impact of taxes on growth, employment, investment, consumption and the environment*. Cheltenham (UK): Edward Elgar Publishing. ISBN 9781847201157.

(Journal)

- [3] Adam, A., P. Kammass and A. Lagou (2013). The effect of globalization on capital taxation: What have we learned after 20 years of empirical studies? *Journal of Macroeconomics*, vol. 35. pp. 199-209.
- [4] Brennan G., Buchanan J. (1977). Towards a tax constitution for Leviathan. *Journal of Public Economics*, vol. 8. pp. 255-273.
- [5] Borck, R., Pfluger, M. (2006). Agglomeration and tax competition. *European Economic Review*, vol. 50. pp. 647-668.
- [6] Brockmann, H. Philipp, G., Seelkopf, L. (2016). Happy taxation: Increasing tax compliance through positive rewards? *Journal of Public Policy*, vol. 36, pp. 1-26.
- [7] Devereux, P., Griffith, R., Klemm, A., (2002). Corporate income tax reforms and international tax competition. *Economic Policy*, vol. 35, pp. 449-495.
- [8] Elkins, D. (2016). The merits of tax competition in a globalized economy. *Indiana Law Journal*. vol. 91(3), pp. 906-953.
- [9] Eroglu, E., (2015). Fight against tax competition in the EU and the effects of tax policies implemented in the EU during the 2008 global financial crisis on tax competition. *Business and Economics Research Journal*, vol. 9, pp. 268-277.
- [10] Heinemann, F., Overesch, M., Rincke, J., (2010). Rate-cutting tax reforms and corporate tax competition in Europe. *Economics & Politics*, vol. 22, pp. 498-518.
- [11] Janeba, E., Peters, W. (1999). Tax evasion, tax competition and the gains from nondiscrimination: the case of interest taxation in Europe. *The Economic Journal*, vol. 109. pp. 93-101.
- [12] Janeba, E., Schjelderup, G. (2002). "Why Europe Should Love Tax Competition-and the U.S. Even More So." *NBER Working Paper No. 9334*.
- [13] Myšková, R., Obršalová, I., Čenčík, P., Šatera, K. (2013). Assessment of Environmental and Economic Effects of Environmental Investment as a Decision Problem. *In WSEAS Transaction on Environment and Development*, vol. 9, pp. 268-277.
- [14] Plumper, T., Troeger, V., E. and Winner, H. (2009). Why is there no race to the bottom in capital taxation? *International Studies Quarterly*, vol. 53, pp. 761-786.
- [15] Wilson, J., D. (1986). A theory of interregional tax competition. *Journal of Urban Economics*, vol. 19. Pp. 296 -315.

(Conference paper or contributed volume)

[16] Szarowská, I. (2009). Daňová konkurence a ekonomická teorie. *In Konkurence – teoretické a praktické aspekty*. 1. Vyd. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, ISBN 978-80-87035-23-8.

[17] Huňady, J., Orivská, M. (2014). Corporate tax competition and its potential implication for tax policies in EU countries. *In: 19th International Conference on Theoretical and Practical Aspects of Public Finance*, Prague: Wolters Kluwer, pp: 126-136.